

GEOGRAFICZNE, PRZYRODNICZE, GOSPODARCZE, ROLNICZE, HISTORYCZNE I INNE NAZWY Z OBSZARU PUSZCZY NOTECKIEJ

Władysław Kusiak

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

WSTĘP

Puszcza Notecka jest rozpoznawalnym i największym zwartym kompleksem leśnym w Polsce, o powierzchni ponad 130 km². Z powodu podobnych wiekowo jednogatunkowych drzewostanów sosny zwyczajnej jest określana jako monokultura. Jednak należy mieć świadomość, że drzewostany te rosną na jednym z większych w kraju obszarów wydm śródlądowych, a więc na bardzo ubogich siedliskach leśnych. Puszcza Notecka jest przedstawiana na mapach jako duża zielona plama, bez wielu miejscowości wewnątrz, a „przecięta” jedynie ważną linią kolejową Poznań – Szczecin oraz kilkoma drogowymi szlakami komunikacyjnymi: Oborniki – Czarnków, Szamotuły – Czarnków, Wronki – Ciszkowo, Międzychód – Drezdenko i na wschodnim krańcu – Poznań – Piła. Kiedy jednak przyjrzymy się Puszczy, np. przez pryzmat lokalnych nazw terenowych (toponimów), dowiadujemy się o wielu osobliwościach przyrodniczych, pagórkowatym charakterze, a także o licznych bagnach, mokradłach i zarastających jeziorach. Natrafiamy na ślady dawnej i obecnej działalności gospodarczej oraz na każdym kroku znajdujemy świadectwa historii tych terenów. Okazuje się, że ten duży obiekt przyrodniczy charakteryzuje się nie tylko swoistym bogactwem przyrodniczym w postaci takich symboli, jak chrobotek reniferowy czy skowronek borowy, co znalazło odzwierciedlenie w nadaniu Puszczy Noteckiej statusu Obszaru Natura 2000, ale i gospodarczym, co znajduje potwierdzenie

w coraz większym rozmiarze pozyskiwanego drewna (ponad 600 tys. m³ rocznie), eksploatowanych złożach ropy i gazu w kopalni „Sowia Góra”, a także w nieocenionym dla lokalnej ludności bogactwie grzybów i jagód.

Ustanowienie w 2004 roku Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Noteczka”, który obejmuje siedem nadleśnictw: Karwin, Krucz, Oborniki, Potrzebowice, Sieraków, Wronki i Międzychód (północna część), skłoniło do podjęcia prac zmierzających do ustalenia funkcjonujących nazw fizjograficznych (ryc. 1).

NAZEWNICTWO PUSZCZAŃSKIE

Tematyka nazewnictwa leśnego była już podejmowana w przeszłości, a ostatnio zagadnienie to poruszył na łamach „Lasu Polskiego” OLENDEREK (2012), przypominając publikację Ottona Hedemanna z 1936 roku. Interesujący wykaz ponad 200 lokalnych nazw terenowych z Puszczy Noteckiej opublikował SOBALAK (2010).

Uwzględniając charakter gołuchowskich „Studiów i Materiałów...”, autor podjął się syntetycznego omówienia i statystycznego podsumowania nazw puszczańskich, bazując na szczegółowym wykazie nazw lokalnych, opublikowanym w materiałach konferencyjnych „Człowiek – Las – Drewno” 2012 (KUSIAK 2012).

Nazwy uporządkowano w 7 kategorii:

- 1) geograficzne (obejmujące elementy przyrody nieożywionej, jak góry, wzniesienia, wąwozy, zbiorniki i ciek wodne, wyspy, ukształtowanie terenu);
- 2) przyrodnicze (obejmujące drzewostany, drzewa, użytki przyrodnicze, mokradła);
- 3) gospodarcze (dotyczące dróg, skrzyżowań, infrastruktury leśnej i łowieckiej, budowli, także dawnych wież obserwacyjnych, odłowni itp.);
- 4) rolnicze (pola, łąki, pastwiska);
- 5) historyczne (cmentarze, groby, krzyże, granice, pomniki, pamiątkowe kamienie);
- 6) miejscowości (w tym osady i zabudowania);
- 7) inne (które z racji nieprecyzyjnego opisu trudno było przypisać do wymienionych wyżej).

Szczegóły związane z tworzeniem nazw można znaleźć w Rozporządzeniu Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 14 lutego 2012 roku w sprawie państwowego rejestru nazw geograficznych (Dz. U. z dnia 26 marca 2012, poz. 309). Państwowy rejestr nazw geograficznych wyróżnia 7 klas: miejscowość, obiekt ukształtowania terenu, płynący obiekt wodny, stojący obiekt wodny, inny obiekt wodny, obiekt ukształtowania dna zbiornika wodnego oraz inny obiekt fizjograficzny.

Należy stwierdzić, że trudno jednoznacznie rozgraniczyć nazwy przydzielane do poszczególnych kategorii, gdyż np. niektóre nazwy historyczne „pokrywają się” z nazwami gospodarczymi odnoszącymi się do przeszłości, np. Spalona Wieża. Podobny problem występuje przy zaliczaniu nazw do grupy „geograficznej” i „przyrodniczej”, zwłaszcza w zakresie nazewnictwa zbiorników wodnych oraz mokradel.

Spośród zebranych 564 nazw lokalnych z obszaru Puszczy Noteckiej największą ich liczbą pochodzi z terenu Nadleśnictwa Oborniki – 133 (23,6%) oraz z Nadleśnic-

twą Krucz – 118 (20,9%), czyli z terenu wschodniej części Puszczy. Natomiast mniej toponimów pochodzi z zachodu, czyli z terenu nadleśnictw Międzychód i Karwin, co można uzasadnić historycznym podziałem Puszczy z okresu międzywojennego.

Rozpatrując toponimy pod względem podziału na poszczególne kategorie, okazało się, że dominują nazwy związane z przyrodą i gospodarką, których jest w sumie połowa. Nazw odnoszących się do rolnictwa, historii i nazw miejscowości jest po ok. 10%. Szczegółowy ich wykaz zawiera tabela 1.

Wydaje się, a potwierdzają to liczne przykłady, że specyfiką Puszczy Noteckiej są szlaki komunikacyjne, które przyjmują takie określenia, jak: aleja, droga, linia, trakt czy trasa. W tej grupie, którą włączono do kategorii nazw gospodarczych, znalazło się 70 toponimów, czyli aż 12,4% ogółu.

Najliczniejsze są szlaki komunikacyjne określane jako „droga”, których podano 37: Biała Droga, Boruszyńska Droga, Brzozowa Droga, Czarna Droga (istnieją trzy, na terenie nadleśnictw: Oborniki, Karwin, Krucz), Czarnkowska Droga, Dębowa Droga, Droga Błocka, Droga Francuska, Droga Jagiełczyzna (dawniej nazywana Jagiełczyzna Linija), Droga Kasztanowa, Droga Korzeniasta, Droga Ministerialna, Droga Moczydlarska, Droga na Malarza, Droga Pogrzebowa, Droga Poniemiecka, Droga Smolarska, Droga Vulemberg (Wulenberg), Droga Wędkarska, Droga Wroniecka (Trakt Wroniecki), Grzybowa Droga, Jarząbkowa Droga, Klempicka Droga, Młynkowska Droga, Młyńska Droga, Stara Droga Czarnkowska, Szeroka Droga, Szkolna (Szkolna Droga), Tarnowska Droga, Todenweg, Torfowa Droga, Wojskowa Droga (Droga Napoleońska), Zakazana Droga, Zielona Droga (Droga Brzozowa).

Bardzo ciekawe jest określenie „linia”. Mamy Brzozową Linie, Podleską Linie, a także Jagiełczyzną Linie (obecna nazwa to Droga Jagiełczyzna), którą w przeszłości przejeżdżał król Władysław Jagiełło (na terenie Puszczy Białowieskiej leśne drogi nazywane są trybą).

Historyczny ciężar ma nazwa Trasa Garncarzy, która wiodła przez Garncarski Bród i Długi Bród (dziś te nazwy pisane są łącznie, podobnie jak Zielonagóra).

Jednym z najsłynniejszych szlaków biegnących przez Puszczy Notecką jest Trakt Drezdenecki, nazywany też Droga Drezdeńską lub Droga Drezdenecką, a łączący Sieraków z Drezdenkiem. W przeszłości był to ważny szlak biegnący z północy na południe. Ponadto znane są jeszcze dwa inne trakty: Wartosławicki i Wieleński, które nie były jednak przytoczone w ankietach.

Na terenie Puszczy Noteckiej mamy także aleje: Brzozową, Kasztanową, Dębową i Lipową. Ponadto występują nazwy dróg pochodzące od podłoża, z którego zostały wykonane: Betony, Ceglanka, Glinianka, Żużłówka; rodzaju przeznaczenia: Autoweg, Kolejka, Kolejkowa Droga; trudności podjazdu: Golgota, Serpentyń (wymieniana dwukrotnie), Wąwóz. Wymieniono też inne dogi: Czarne Sosny, Kamienne Kręgi, Klony, Koło Grubej Sosny, Łężna, Rękawiczka, Wilczy Jar, Wygon, a także krzyżówki: Krzyżówka Sześciu Dróg, Krzyżówka Świerki, Siedem Dróg, Sześć Dróg, Zakręt Śmierci.

Kolejny istotny walor fizjograficzny Puszczy Noteckiej związany jest z górami, wzniesieniami czy stokami. Odnotowano 46 (tj. 8,2% z ogółu) nazw z tej grupy: Baldyń, Biała Góra (3x), Białe Góry (2x), Biesiadka, Chiny, Cygańskie Górkę, Cyguszka, Czajochy, Czubatka, Diabelska Góra, Dupina, Fuchsberg, Gołębia Góra, Góra Krzy-

zowa, Góra Pustelnia, Górką, Góry, Grodzisko (Góra Świętojańska), Guciowa Góra, Jażwiny, Jelenia Górką (2x), Karpaty, Kasprowy Wierch, Klin, Koniec Świata, Kozie Rogi, Krzykowa Góra, Kurhan, Lemberg, Łysa Góra (2x), Piwna Góra, Ryzluk, Rzezińska Góra, Srocza Góra, Stoki, Szwajcaria Czarnkowska, Winna Góra, Wychodnio Góra, Wyżyna, Zdroje.

Z ciekawszych nazw wymienimy: Baldyń – pagórek, na którym kiedyś znajdowały się tartak i kuźnia, Biesiadka – punkt widokowy na Dolinę Noteci, Chiny – piaszczysta wydma, porośnięta pojedynczymi sosnami pochodzącymi z samosiewu, Cyguszka – wzniesienie w drzewostanie, Czajochy – określenie stoku, Czubatka – najwyższa wydma na linii oddziałowej w Leśnictwie Biała, Jażwiny – teren pagórkowaty, porośnięty lasem, ze stanowiskami borsuków, Klin – pagórkowaty obszar, Koniec Świata – wzniesienie na pasie karwińskim z przejazdami powyżej 10%, Kozie Rogi – teren mocno pofałdowany, na którym dawniej wypasano kozy, Lemberg – góra zbudowana z utworów gliniastych, swoista „wyspa” w Puszczy, Ryzluk – stok przylegający do Jeziora Kuchennego.

Dla uzupełnienia warto wspomnieć jeszcze o innych „górskich” nazwach, niewymienionych w analizowanych ankietach: Brzechwiane Góry, Cygunka, Drewniana Górką, Francuskie Góry, Góry Wikasa, Księżowskie Góry, Miedziane Góry, Góra Gliniasta, Góra Huberta, Góra Mulita, Góra Pożarowa, Góra Pustelnia, Góra Szubieniczna, Góra Żydowska, Kościana Góra, Księża Góra, Ogniowa Górką, Ostra Góra, Pryskowa Górką, Psie Wzgórze, Ptasia Góra, Sowa, Spalona Wieża, Wielka Sowa (KUSIAK 2006).

Osobny akapit należy poświęcić nazwom ginących osad leśnictw puszczańskich. Opis genezy ich nazw oraz historia materialna i niematerialna obiektów powinny, z racji obszerności, być tematem odrębnego artykułu. Warto wspomnieć, że jeszcze w latach 70. XX wieku było ich ok. 100, w 2006 – 88, a dziś, z uwagi na proces łączenia jednostek, jest ich ok. 80. Dla zachowania w pamięci warto przytoczyć ich nazwy: Annogóra, Biała, Bucharzewo, Bukowo, Chojno, Chraplewo, Ciszkowo, Czapliniec, Daniele, Dębogóra, Drezdenko, Dziewanna, Garncarskibród, Gniewomierz, Gogolice, Goraj, Gościno, Gospódka, Grotów, Irena, Jasionna, Kaczeniec, Kalinówek, Kamień, Kamiennik, Kiszewko, Klempicz, Kłodzisko, Kościelec, Kruczłas, Kukułka, Kwiejce, Leszczyny, Lichwin, Lipki Wielkie, Lubiatów, Lubowo, Ludomy, Lutyniec, Ławica, Łężno, Marylec, Maryłówka, Mężyk, Miały, Mokrzec, Mokrzy, Murzynowo, Mycin, Nadziejewki, Niemczkowo, Nowołoskoniec, Nowy Dwór, Objezierze, Oborniki, Obrzycko, Odyniec, Osina, Piłka, Podlesie, Pokraczyn, Prusim, Przechnik, Przedlesie, Pustelnia, Puszcza, Rosko, Rożnowo, Samita, Smolarnia, Smolary, Smolnica, Solecko, Sosnówka, Sowia Góra, Stary Młyn, Sycyn, Tarnowiec, Tuchola, Ustronie, Wełna, Wilcze Doły, Wypalanki, Zamyślin, Zawada, Zawarcie, Żurawiniec (KUSIAK 2006).

Na podstawie analizy 64 toponimów z terenu Nadleśnictwa Karwin wynika, że najwięcej nazw związanych było z gospodarką, w tym z nazewnictwem dróg – 26 (tj. 46%) oraz z przyrodą – 13 (20,3%). Trudno ustalić najbardziej charakterystyczne nazwy, ale np. niektóre niosą jednoznacznie tragiczne przesłanie: Koniec Świata – wzniesienie, Golgota – droga podjazdowa, Zakręt Śmierci – tzw. czarny punkt na drodze Gości – Lubiatów czy Spalona Leśniczówka – osada zniszczona podczas działań wojennych w 1945 roku.

Z puszczańskiego obszaru Nadleśnictwa Międzychód zebrano 39 nazw, z których najwięcej odnosiło się do historii i gospodarki – po 11 (po 28%). Natomiast stosunkowo mało odnotowano nazw geograficznych. Warto przytoczyć, z uwagi na corocznie współorganizowane przez Nadleśnictwo Święto Podgrzybka, „nazwy grzybowe”, takie jak: Zielonkowy Las – miejsce, gdzie występuje licznie gąska zielonka czy Grzybowa Droga na terenie Leśnictwa Nadziejewki. Ciekawe są też toponimy przypominające o istnieniu byłych osad i miejscowości: Frajda, Kaza (Koza), Pehliga, Trzy Chatki, Wojland czy wspomniane już Nadziejewki, których geneza nazwy jest niewyjaśniona.

Z 81 nazw pochodzących z terenu Nadleśnictwa Sieraków w największej liczbie pojawiają się określenia przyrodnicze – 32 (39,5%), geograficzne – 20 (24,7%) oraz gospodarcze – 13 (16%). Do najbardziej znanych sierakowskich toponimów należą z pewnością Francuskie Góry – naturalne wzniesienia wydmy. Trudno nie być jednak pod urokiem takich określeń, jak Guciowa Góra – w przeszłości pole (dziś już zalesione), wzniesienie, które uprawiał rolnik o przezwisku Gucio, czy zmysłowe określenie innego pagórka – Dupina. Z kategorii nazw gospodarczych znane są zwłaszcza trzy drogi: Trakt Drezdenecki (Droga Drezdeńska, Droga Drezdenecka) łączący Sieraków z Drezdenkiem i przecinający Puszcę; Droga Francuska, będąca historycznym traktem przekopanym przez wydmy na początku XIX wieku dla ułatwienia przemarszu wojsk francuskich, a także Droga Ministerialna, specjalnie wybudowana z okazji wizytacji ministra leśnictwa R. Gesinga w latach 60. XX wieku.

Nadleśnictwo Krucz kojarzy się z dawnymi właścicielami tych terenów Hochbergami. Ślad ich obecności, zwłaszcza hr. Wilhelma B. Hochberga, odnajdujemy w nazwach infrastruktury łowieckiej, jak Hrabiowski Mostek na rzece Gulczanka, Hrabiowski Paśnik (miejsce, gdzie w okresie międzywojennym na terenie hodowli jelenia znajdował się paśnik i magazyn) czy Odłownia – miejsce odłowu jeleni. Wśród miejscowej ludności znana jest pamiątkowa droga, wykładana niegdyś mchem i gałązkami – Autoweg. Z kolei o wydobywanym niegdyś na tym terenie węglu brunatnym świadczy Bażantarnia, będąca kompleksem trzech drewnianych budynków wielorodzinnych zbudowanych dla pracowników kopalni węgla brunatnego i miejscem hodowli bażantów. Z terenu Nadleśnictwa pochodzi 118 nazw, tj. 20,9% ogółu, a przeważają określenia odnoszące się do gospodarki, których jest 40.

Z obszaru Nadleśnictwa Potrzebowice zebrano 91 nazw (16,1%), a przeważają nazwy z kategorii przyrodniczej oraz historyczne. Z charakterystycznych toponimów można wymienić Dąb Piłsudskiego – nazwę drzewa posadzonego w roku 1918 przez załogę Nadleśnictwa na pamiątkę odzyskania przez Polskę niepodległości, czy zabytkowy Park Sapięhy w Potrzebowicach, który szczęśliwie ocalał od zniszczeń podczas słynnego pożaru z roku 1992. Do innych znanych historycznych nazw należą: Sosna Napoleona – sosna zwyczajna o ciekawym pokroju czy Droga Jagiełczyna (dawniej nazywana Jagiełczyna Linija), którą w przeszłości przejeżdżał wraz z wojskiem król Władysław Jagiełło. Wśród ciekawych nazw można wymienić także Grabarkę – obszar przylegający do skrzyżowania dróg Hamrzyska, Rosko i Biała; Magierę, która określa fragment Leśnictwa Kaczeniec, czy miejsce randek i romansów, swoisty raj dla zakochanych – Rajczywiec.

Z terenu Nadleśnictwa Wronki pochodzi 38 nazw (6,7%), a dominują wśród nich określenia geograficzne i przyrodnicze. Przytoczyć można takie nazwy drzewosta-

nów, jak: Czarny Las – drzewostan dębowy rosnący w pobliżu rzeki, Krzywy Las – fragment drzewostanu z pokrzywionymi drzewami, Las Baby Jagi – drzewostan o silnie pokrzywionych pniach. W obiegowej, lokalnej pamięci znane są też takie określenia, jak: Góra Pustelnia (w Leśnictwie Pustelnia) – miejsce, w którym wg legendy mieszkał pustelnik odbywający pokutę; Żelasko – nieistniejąca już osada na styku nadleśnictw: Wronki i Potrzebowice oraz Biały Most – nieistniejący przejazd kolejowy, którego nasyp był wykonany z białych kamieni (Leśnictwo Mokrz).

Dużo ciekawych informacji o eksploatowanych na terenie Nadleśnictwa Oborniki zasobach przyrody dostarczają takie nazwy, jak Glinki – obecnie miejsca wypełnione wodą, powstałe po wydobyciu gliny. Nazwy Młyn czy Niemieczkowo Młyn świadczą o gospodarczym wykorzystaniu wody. Papiernia to z kolei fabryka papieru w Stobnicy. Smolarnia jest miejscem, gdzie dawniej smolono drewno. Torfisko określa zabagniony teren obejmujący miejsce wydobywania torfu. Węglarnia sugeruje miejsce wypalania węgla drzewnego. Wiklina jest dawną plantacją wikliny, obecnie zalesioną. Słonawy (Wojnowa Woda) to miejsce, gdzie znajdowały się (znajdują?) pokłady soli.

Życie toczy się dalej i wciąż przybywają nowe, znaczące nazwy, np. Transpuszczańska – budowana droga pożarowo-gospodarcza o długości 118 km, łącząca wschodni i zachodni kraniec Puszczy, przebiegająca przez teren wszystkich siedmiu nadleśnictw puszczańskich, czy Droga Nafciarzy – ta z kolei nazwa powstała w ostatnim czasie podczas budowy Kopalni Ropy i Gazu w Sowiej Górze. Dla łatwiejszego przyswojenia treści tekstowych na fotografiach przedstawiono kilka puszczańskich miejsc.

PODSUMOWANIE

Z pełnym przekonaniem chciałbym podkreślić, że wyzwaniem chwili jest ocalenie od zapomnienia wielu ustnych przekazów dotyczących lokalnych nazw, co wymaga działań związanych z tworzeniem bazy danych, np. na podstawie ankiet. Brak powiązania opisywanych nazw z lokalizacją na mapie i z obrazem (fotografią) oraz brak weryfikacji nie doprowadzą nas jednak do celu. I choć w publikacjach (PAWŁACZYK, KUJAWA-PAWLACZYK 1993, OLENDEREK 2012) bardzo entuzjastycznie przedstawiona została możliwość wykorzystania map jako nowego (?) źródła wiedzy o lesie, to bezkrytyczne przenoszenie niezweryfikowanych informacji może nie być aż tak obiecujące.

Autor ma świadomość, że w materiale zaprezentowano tylko część nazw, stąd nadal wzbogacana jest baza danych o toponimach Puszczy Noteckiej. W tym miejscu dziękuję wszystkim leśnikom, którzy włączyli się do zbierania informacji dotyczących nazw lokalnych z Puszczy Noteckiej, i będę wdzięczny za kontynuowanie współpracy.

LITERATURA

- KUSIAK W. 2012. *Topograficzne nazwy w Puszczy Noteckiej*. W: *Materiały z III konferencji Puszcza Notecka 2012 „Człowiek – Las – Drewno”*. Wyd. Oddział PTL, 187–201.
- KUSIAK W. 2006. *Program Gospodarczo-Ochronny dla Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszcza Notecka*. Maszynopis na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie, 1–206.
- OLENDEREK T. 2012. *Nowe źródło informacji o lesie*. „Las Polski” 18, 12–13.
- PAWLACZYK P., KUJAWA-PAWLACZYK J. 1993. *Leśny świat przed stu lat. Las na dawnych mapach topograficznych* 11, 7.
- Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 14 lutego 2012 r. w sprawie państwowego rejestru nazw geograficznych. Dz. U. z 26 marca 2012 r., poz. 309.
- SOBALAK M.T. 2010. *Lokalne nazwy terenowe funkcjonujące w Puszczy Noteckiej*. „Stud. i Mat. Ośr. Kult. Leś.” 9, 75–90.

GEOGRAFICZNE, PRZYRODNICZE, GOSPODARCZE, ROLNICZE, HISTORYCZNE I INNE NAZWY Z OBSZARU PUSZCZY NOTECKIEJ

Streszczenie

Puszcza Notecka jest dużym, zwartym kompleksem leśnym o powierzchni ponad 130 km² i charakteryzuje się swoistym bogactwem fizjograficznym oraz przyrodniczym. Ta sytuacja znajduje odzwierciedlenie w nazewnictwie lokalnym. W pracy zaprezentowano informacje o 564 toponimach, które, w zależności od pochodzenia nazwy, podzielono na 7 grup: geograficzne, przyrodnicze, gospodarcze, rolnicze, historyczne, miejscowości oraz inne. Dominują nazwy związane z przyrodą i gospodarką, których jest w sumie połowa. Nazw odnoszących się do rolnictwa, historii i nazw miejscowości wyodrębniono po ok. 10%.

Specyfiką Puszczy Noteckiej są liczne szlaki komunikacyjne, które przyjmują różnorodne określenia, jak: aleja, droga, linia, trakt, trasa oraz góry, wzniesienia i stoki.

Z bliższej analizy wynika, że w różnych częściach Puszczy dominuje różna specyfika nazewnicza, np. na terenie Nadleśnictwa Karwin najczęściej jest nazw związanych z gospodarką, w tym z nazewnictwem dróg. W sąsiadującym Nadleśnictwie Międzychód najczęściej odnotowano nazw z grup: historia i gospodarka. Na terenie Nadleśnictwa Sieraków przeważają nazwy przyrodnicze. Nadleśnictwo Krucz kojarzy się z dawnymi właścicielami tych terenów – Hochbergami i ślady ich obecności odnajdujemy często w nazwach np. infrastruktury łowieckiej. Z kolei na obszarze Nadleśnictwa Potrzebowice przeważają nazwy z kategorii przyrodniczej oraz historycznej. Na terenie Nadleśnictwa Wronki dominują określenia geograficzne i przyrodnicze, a w Nadleśnictwie Oborniki interesujące są nazwy odnoszące się do zasobów przyrody.

Słowa kluczowe: Puszcza Notecka, lokalne nazwy terenowe (toponimy)

GEOGRAPHIC, NATURAL, AGRICULTURAL, HISTORICAL AND OTHER NAMES FROM THE NOTEĆ FOREST REGION

Summary

The Noteć Forest is a large, dense forest complex covering the area of over 130 km² and characterized by unique physiographic and natural assets, which are reflected in local place names. The work presents and discusses 564 toponyms, which are divided into 7 categories, depending on their origin: geographic, natural, economic, agricultural, historical, town names and other. The names associated with nature and economy are the most common and constitute 50% of all the toponyms under consideration. The names referring to agriculture, history and towns each constitute ca. 10% of all the discussed toponyms.

The Noteć Forest is characterized by a large number of traffic routes, referred to by many names, such as *alley, road, route, track* or *trail*, as well as *mountains, hills* and *slopes*.

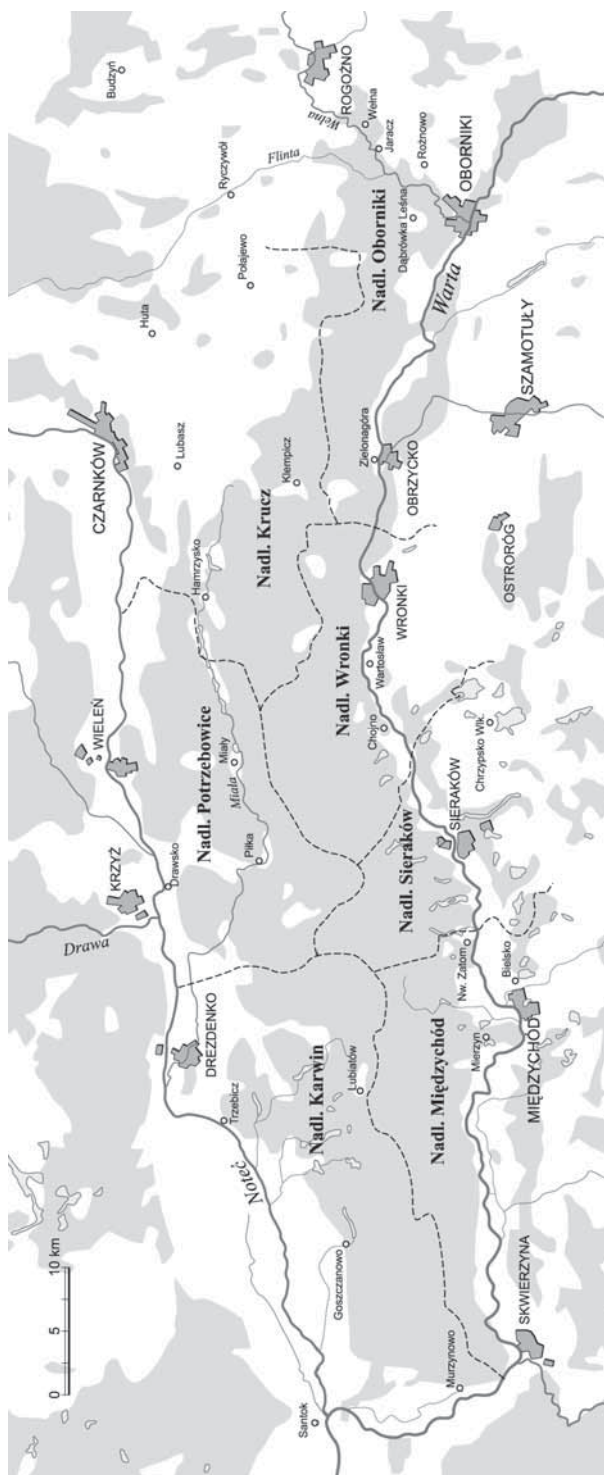
A more detailed analysis reveals that different parts of the Forest have their own specific ways of naming places, e.g. in the Karwin Forest District, most place names, including road names, are associated with economy, while in the neighboring Międzychód Forest District, the most common names are of historical and economic origin. Nature-related names dominate in the Sieraków Forest District. The Krucz Forest District is associated with the former owners of these lands, the Hochbergs – traces of their presence are still reflected in the names of hunting facilities. Natural and historical names are predominant in the Potrzebowice Forest District, geographic and natural names are most common in the Wronki Forest District, while the Oborniki Forest District has some interesting names associated with natural assets.

Key words: Noteć Forest, local place names (toponyms)

Tabela 1. Toponimy z obszaru Puszczy Noteckiej, z podziałem na kategorie i nadleśnictwa

Table 1. Toponyms from the Noteć Forest Region divided into categories and forest districts

Nadl./nazwy	Geograficzne	Przyrodnicze	Gospodarcze	Rolnicze	Histeryczne	Miejscowości	Inne	Razem	%
Karwin	8	13	26	4	6	7	-	64	11,4
Krucz	22	24	41	11	8	8	4	118	20,9
Międzychód	4	5	11	1	11	6	1	39	6,9
Oborniki	28	27	31	22	3	22	-	133	23,6
Potrzebowice	8	29	16	10	19	6	3	91	16,1
Sieraków	20	32	13	6	7	-	3	81	14,4
Wronki	12	11	7	2	1	4	1	38	6,7
Razem	102	141	145	56	55	53	12	564	100,0
%	18,1	25,0	25,7	9,9	9,8	9,4	2,1	100,0	-

Ryc. 1. Mapa Puszczy Noteckiej (rys. R. Przebitkowski)
 Fig. 1. Map of Notecka Primeval Forest (drawing by R. Przebitowski)

Ryc. 2. Sosna Napoleona – historyczna sosna zwyczajna o ciekawym pokroju (Nadleśnictwo Potrzebowice, Leśnictwo Rosko, oddz. 153Dc)

Fig. 2. Sosna Napoleona – historical pine (Potrzebowice Forest District)

Ryc. 3. Żelasko – miejsce nieistniejącej osady na styku trzech nadleśnictw: Krucz, Potrzebowice i Wronki

Fig. 3. Żelasko – The locations of non-existent settlement, at the intersection of Krucz, Potrzebowice and Wronki Forest Districts

Ryc. 4. Studnia – miejsce przy starej studni, zbudowanej w latach 20. XX w. na szkółce gospodarczej produkującej sadzonki w celu odnowienia Puszczy Noteckiej po jej zniszczeniu przez strzygonię choinówkę (Nadleśnictwo Krucz, Leśnictwo Tarnowiec, oddz. 118b). Na zdjęciu pracownicy Nadleśnictwa Krucz, w dniu 19 lipca 2012 roku

Fig. 4. Studnia – place near old well built in the 20s of XXth century in forest nursery producing seedlings in order to restore Notecka Primeval Forest after its destruction by *Panolis flammea* (Krucz Forest District). On the photo workers of Krucz Forest District on 19 July 2012

Ryc. 5. Transpuszczańska – droga o długości 118 km, łącząca wschodni i zachodni kraniec Puszczy Noteckiej. Na zdjęciu odcinek wybudowany w lipcu 2012 roku na terenie Nadleśnictwa Oborniki

Fig. 5. Transpuszczańska – 118-kilometers long road connecting eastern and western primeval limits. On the photo fragment a part of the road built in July 2012 in Oborniki Forest District

Ryc. 6. Święto Lasu – kamień upamiętniający Pierwsze Święto Lasu w 29.04.1933 (Nadl. Międzychód, L. Mokrzec, oddz. 156b). Na zdjęciu grupa naukowców z Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego wizytująca Nadl. Międzychód w dniu 26.04.2012 roku
 Fig. 6. Forest Day – memorial stone dedicated to the first Forest Day in 29 April 1933 (Międzychód Forest District). On the photo scientists from Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, guests of Międzychód Forest District

Ryc. 7. Kamień Trzech Dyrektorów (Głaz) – kamień odsłonięty 16.10.2002 r. na styku trzech Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w Pile, Poznaniu i Szczecinie, będącym jednocześnie granicą nadleśnictw: Karwin, Potrzebowice i Sieraków oraz leśnictw: Gospódka, Kwiejce i Odyniec. (Nadl. Sieraków, L. Gospódka, oddz. 3). Na zdjęciu uczestnicy III Konferencji Puszczańskiej podczas sesji terenowej w dniu 17.10.2012 roku
 Fig. 7. Kamień Trzech Dyrektorów – memorial stone unveiled on 16 October 2002 at the intersection of Poznań, Szczecin and Piła Regional Directorate of State Forest